

Kongl. Maj:ts

Nådiga

Byggnadsordning för staden Carlstad;

Given Stockholms Slott den 27 juni 1827

Kongl Maj:t har i nåder låtit sig föredragas det av vederbörande i anledning av Kongl Maj:ts nådiga cirkulärbrev den 21 september 1824 i detta ämne uppgivna underdåniga projekt; och efter granskning därav, i nåder gottfunnit, att för Carlstad Stad fastställa följande.

Byggnadsordning

§ 1

Till följd av lag och författning må ingen slags byggnad, av vad beskaffenhet som helst, företas inom stadens plan, förrän ritning över den tillämnade byggnadens utseende och indelning blivit hos magistraten uppvisad och gillad. Vid prövning av en uppvisad ritning av uppnämnda beskaffenhet tillser magistraten noga, att inga vanprydiga hus må uppföras utmed gatorna, särdeles de större; att så vitt sig göra låter symmetri iakttagas och att nedan stadgade föreskrifter icke förnärmas. Bygger någon, utan en sådan föregående anmälan, böte 6 Rdr 32 Sh och vare pliktig genast nedriva bygganden, om mot den någon anmärkning skäligen äger rum.

§ 2

Ägare till två eller flera tomter må väl bebygga dem i ett sammanhang, men evad¹ större eller mindre tomt det innehas, skall ovillkorligen därav lämnas två alnar till vretmån mot grannen, så att fyra alnars avstånd bliver husen emellan på varje särskilt bebyggt tomt.

§ 3

Tak av halm, rör, näver och torv, lera, klappersten, spån eller bräder få vid nybyggande icke tillåtas, utan bör husen täckas med skiffer, plåtar eller takpannor av tegel, som helst med kalkbruk understrykas. Skulle likväl undantag någon gång behöva göras, och vilket på magistratens och landshövdingens gemensamma prövning för varje gång ankommer, må sådant undantag endast sträcka sig till uthus och bodar, därå i sådan händelse torv eller lertak må användas. Tak av ovan nämnde förbjudna egenskaper, som för närvarande finns, bör inom ett år härefter förändras.

§ 4

Enlig Kungl. Resolutionen den 6 maj 1754 och flera gällande stadgar må ej logar eller lador uppföras inom stadens plan, ej heller kölnor och badstugor.

¹ oavsett om

§ 5

Byggnader av trä må icke uppföras högre än tvenne våningar, samt magasin och uthus inte innefatta över 12 alnars höjd, när torv eller lertak, och 15 alnar när skiffer, tegel eller plåttak nyttjas, räknat från toppen till grundmuren. Och då utan fråga är, att större byggnad å mindre tomter medföra olägenhet för både ägare och grannar samt vid inträffad eldsvåda orsaka hinder och trängsel under släckningen så får hädanefter någon byggnad icke uppföras å mindre avstånd än en halv tomt, utan skall på Konungens befallningshavande och magistratens gemensamma prövning, bero om vid särskilda tillfällen, lite mindre tomtdelar må bebyggas eller icke samt i förra fallet, huruvida byggnad må uppföras.

§ 6

Därest, vid inträffad olycka, något kvarter av staden helt och hållet eller till största delen nedbrinner, äga Konungens befallningshavande och magistraten gemensamt att emellan tomtägarna reglera, huru de avbrända tomerna åter få bebyggas, samt, därest någon äger så liten tomtedel, att därå ej får uppföras särskilt byggnad, efter föregången besiktning och värdering, bestämma den lösen för en slik tomt det bör givas och tagas av angränsande granne, samt dessa senares inbördes förmånsrätt till en dylik lösning.

§ 7

Då nybyggnad eller betydligare reparationer å hus skola anställas, och i förra fallet magistraten gillat ritningen och projektet därtill, bör stadens brandmästare härom underrättas av den byggande, varefter honom åligger hava noga tillsyn därå, ej mindre att magistratens föreskrift och den gillade ritningen i allo följes, även att murar och eldstäder inrättas så att eldsvåda icke kan skäligen befaras, efter de i följande §§ stadgade allmänna grunder. Förmärker brandmästaren fel härvid förelöpa², vare han pliktig, vid bot 6 Rdr 32 Sh och skadans ersättande, genast anmäla sådant hos magistraten och anmoda husägaren inställa byggnadens fortsättning, till dess en sådan anmälan undergått magistratens närmare prövning och utlåtande därutöver blivit meddelat.

§ 8

Köks- och brygghus, bagares ugn och brännerimurar, eldrör och skorstenar skola ovillkorligen vila på säker stengrund och få ej stödja intill trävägg, utan att denna undanhugges, eller mellan den och muren lämnas sådant avstånd, att en karl kan med bekvämlighet framgå däremellan. Bakväggen på slika murar, ävensom till falsspisar, bör vara minst 15 tum vid samt träväggar bakom falsspisar alltid undanhuggas. Inga bjälkar må inmuras i skorstenspipa, utan att minst 6 tums avstånd finns mellan bjälklaget och skorstenen.

Eldrör må ej inmuras tunnare än 6 tum utvändigt och 12 tum å den sida, som vetter mot vägg. Bakugns sidomurar skola vara 18 tum tjocka och där de gränsa till trävägg, denna undanhugges. Bakugnsvalv och övertäckning över dragrör vare minst 12 tum tjocka och stige ej högre än att minst 1 alns rum bliver öppet däremellan och taket.

I kök, bagarstuga, brygghus och bränneri får skorsten ej göras för trång, eller järnstänger däruti sålunda inmuras, att den icke med bekvämlighet kan av en fullväxt karl rengöras och sotas, och bör således invändigt hålla $\frac{2}{3}$ aln i fyrkant. Skorstenen skall uppdragas helt genom

² Förekomma enligt SAOB

takryggen eller i annat fall närmast därtill, efter möjlighet, och höja sig på lägre hus 2 alnar och på högre $\frac{3}{4}$ aln över takryggen. På ställen där fyrugnar inrättas bör de alltid förses med järnhällar eller murade golv av tegel.

Kakelugnar skola ock anläggas på sten eller murad plan, ej på bjälkar; och skall alltid minst 6 tums avstånd vara mellan kakelugnens översta kant och taket i rummet. Ej får kakelugn ställas mot trävägg förrän den med nisch av tegelsten blivit försedd samt bakvägg i kakelugn ej göras med tegelsten ställ på kant. Utan högsta nödfall må ej kakelugns pipa utdrags på sidan genom vägg och särskild rökgång sålunda för den anläggas, utan skall den direkt inpassas i de stora huvudskorstenarna och rökgångarna; men skulle någon gång en dylik pipa oundvikligen löpa genom vägg eller trossbotten, bör denna pipa inuti fodras med en i rundel hopviken järnplåt eller bleckrör och ett sådant rör hava 6 tums muromfodring.

För avvikelser från vad i denna § här ovan finns stadgat, vare murmästare och kakelugnsmakare, var, i vad till hans profession hör, ansvarig och plikte 8 Rdr 16 Sh banco samt rätta felet utan någon särskild vedergällning; utan att honom må lända till ursäkt, att arbete blivit förrättat i överensstämmelse med husägaren begäran. Framför kakelugn skall antingen en stenhäll infogas i golvet eller järnplåt påspikas, på det att fara för nedfallande eld må undvikas.

§ 9

Boningshus av trä må ej sammanbyggas med uthus, såsom stall, fähus, foderlada mm utan minst att 4 alnars avstånd lämnas emellan de förra och de senare. Icke heller må vindar på boningshus inredas till förvaringsrum för hö, halm eller andra lätt antändbara varor. För övrigt bör alla vindar, såväl över boningshus, som över uthus, för att vid behov kunna hållas ljus, vara försedda med erforderligt antal fönster eller gluggar, dessa senare dock alltid försedda med luckor.

§ 10

Inrättningar av synnerlig vådlig beskaffenhet såsom glasbruk, sockerbruk, ull- eller bomullsspinneri, verk som drivs med ångmaskin, oljeslagerier, såpsjuderier., smältugnar, kvarnar, mälterier, brännerier, teatrar med flera, bör anläggas helt utom stadens plan, men i annat fall åtminstone på platser, som ligga öppna och fria, avsides från de mera tätt bebyggda kvarteren; vilken föreskrift även gäller ej mindre i avseende å kakelugnsmakerier, klockgjutare, smeders med flera hanterverkars verkstäder, där jämn och stark ledning nyttjas samt om bagerier, bryggerier och färgerier utan även om dem, som innefatta en större mängd antändbara ämnen såsom snickare, vagnmakare och tunnbindares verkstäder. Då någon så beskaffad byggnad tillåtes inom stadens plan skola murarna där göra särdeles fasta, grova och tjocka, samt inrättas med trenne i eldstad insatta spjäll och skorsten över taket förses med en så kallad krona: en sådan byggnad bör ock ställas fri och tillgänglig på alla sidor, samt invändigt vara med yttersta sorgfällighet³ kalkslagen.

³ noggrannhet

§ 11

Tobakslador och väderkvarnar med flera sådana hus som fordra särskild hög resning och således, vid timande⁴ olycka lätt kringsprida eld, må icke heller uppföras vid trånga gator eller inom tätt bebygga kvarter, ävensom större upplag av bräder, ved, tjära, stenkol med flera sådana lätt antändbara varor ej må äga rum inom staden utan ska lämpliga platser därtill anvisas utom stadens plan, nära vatten.

§ 12

Ej må plank eller byggander inom staden anstrykas med tjära utan hellre med rödfärg och vitriol eller andra ljusare färger

§ 13

Utom i de fall varom här förut blivit annorlunda stadgat, vare den husägare som avviker från vad i denna byggnadsordning finns föreskrivet, icke allenast förfallen till 3 Rdr 16 Sh böter, utan jämväl pliktig att genast riva eller rätta det felaktiga efter magistratens på denna byggnadsordning grundade beslut.

Går icke husägaren själv i författning därom, senast 8 dagar efter det beslutat vunnit laga kraft, åligger det magistraten att på den tredskandes bekostnad låta ombesörja verkställigheten.

Böter som ådöms efter denna byggnadsordning treskiftas emellan åklagaren, stadens fattiga och stadens brandkassa, samt förvandlas, vid saknad tillgång, till fängelse å länshäktet efter de i Kungliga Förklaringen den 3 mars 1807 stadgade grunder; och besvär över magistratens enskilda beslut, grundade på denna stadga, anförs hos Konungens befallningshavande före klockan 12 å 14:e dagen efter beslutets avkunnande, i enlighet med vad författningarna i allmänhet stagar om ekonomifrågors fullföljande.

Vilket vederbörande till underdånig efterrättelse länder.

Datum ut Supra

CARL JOHAN

(L.S.)

Georg Ulfsparre

Avskriven från kopia på originalet som Värmlands Brandhistoriska Klubb fick av Karlstads kommunarkiv 2020. Språket och kommateringen har förenklats en del och några ordförklaringar blev nödvändiga.

⁴ pågående